

26 Απριλίου, 1996

[ΝΙΚΗΤΑΣ, ΑΡΤΕΜΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, Δ/στές]

ΤΑΚΗΣ ΖΑΒΡΟΥ, ΤΑΜΙΑΣ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΤΡΑΧΩΝΙΟΥ, ΑΣΩΜΑΤΟΥ, ΤΣΕΡΚΕΣ ΤΣΙΦΛΙΚ ΚΑΙ
ΖΑΚΑΚΙΟΥ ΩΣ ΝΟΜΙΜΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΤΩΝ
ΙΔΙΟΚΤΗΤΩΝ-ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ,

Εφεσείων - Εναγόμενος,

v.

ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ,

Εφεσίβλητου - Ενάγοντα.

(Πολιτική Έφεση Αρ. 8618)

Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών — Δικαιοδοσία — Αξίωση για δεδου-
λευμένους απλήρωτους μισθούς, δεν υπάγεται στη δικαιοδοσία του αλ-
λά στη δικαιοδοσία Επαρχιακού Δικαστηρίου — Εργατική διαφορά
εμπύπτουσα στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου Εργατικών Διαφορών,
5 Άρθρο 2 του περί Τεματισμού Απασχολήσεως Νόμου του 1967 (Ν.
24/67) και Άρθρο 30 όπως τροποποιήθηκε από το Ν. 6/73.

Μάρτυρες — Αξιοπιστία μάρτυρα — Ευθύνη του πρωτόδικου Δικαστη-
ρίου να προσδιορίζει τα γεγονότα και να προβαίνει σε ευρήματα ενό-
ψει συγκρουομένων εκδοχών — Προϊποθέσεις επέμβασης Εφετείου.
10

Ο εφεσίβλητος - ενάγων, με αγωγή του κατά του εφεσείοντα - ενα-
γόμενου αξίωσε δεδουλευμένους μισθούς. Η αγωγή καταχωρίθηκε ενα-
ντίον του σαν του ταμία του Αρδευτικού Τμήματος Τραχωνίου, Ασω-
μάτου, Τσερκές Τσιφλικ και Ζακακίου και αντιπροσώπου των μελών
15 του. Κατά την ακρόαση της υπόθεσης έδωσε μαρτυρία μόνο ο εφεσί-
βλητος - ενάγων, ενώ η άλλη πλευρά δεν προσκόμισε μαρτυρία.

Το πρωτόδικο Δικαστήριο, επεδίκασε υπέρ του εφεσίβλητου - ενά-
γοντα ΑΚ 1990 δεδουλευμένους απλήρωτους μισθούς.
20

Ο εφεσείων - εναγόμενος εφεσίβηλε την απόφαση. Εισηγήθηκε, ότι
το Επαρχιακό Δικαστήριο, δεν είχε δικαιοδοσία να εκδικάσει αιπίτη-
ση του εφεσίβλητου - ενάγοντα για δεδουλευμένους μισθούς και ότι η

επίδικη διαφορά ενέπιπτε στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου Εργατικών Διαφορών. Επίσης, ότι το πρωτόδικο Δικαστήριο, εσφαλμένα αποφάσισε ότι η μαρτυρία του εφεσίβλητου - ενάγοντα ήταν αξιόπιστη.

Αποφασίστηκε κατά πλειοψηφία, των Δικαστών Αρτέμη και Κωνσταντινίδη ότι: 5

(1) Το Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών δεν έχει δικαιοδοσία να εκδικάζει απαιτήσεις για δεδουλευμένους απλήρωτους μισθούς, αλλά το θέμα υπάγεται στη δικαιοδοσία των Επαρχιακών Δικαστηρίων. 10

(2) Η ευθύνη για τον προσδιορισμό των αμφισβητούμενων γεγονότων ανήκει στο πρωτόδικο Δικαστήριο. Η επέμβαση του Εφετείου στα ευρήματά του δικαιολογείται μόνο όταν αυτά αντιστρατεύονται την κοινή λογική ή έρχονται σε αντίθεση με αδιαμφισβήτητα μέρη της μαρτυρίας. 15

(3) Ήταν επιτρεπτό στο πρωτόδικο Δικαστήριο να κρίνει τη μαρτυρία του εφεσίβλητου - ενάγοντα σαν αξιόπιστη παρά την επισήμανση "αδυναμιών" ή "σύγχυσης" και να καταλήξει στο εύρημα ως προς τον χρόνο τεματισμού των υπηρεσιών του και αν συνέχισε να προσφέρει υπηρεσίες μετά από αυτήν. 20

Ο Δικαστής Σ. Νικίτας, εξέδωσε τη δική του διίσταμενη απόφαση, 25
ότι:

(1) Παρά την μη προσκόμιση μαρτυρίας από τον εφεσίοντα - εναγόμενο, ο εφεσίβλητος - ενάγων είχε το βάρος της απόδειξης της υπόθεσής του την οποία απέτυχε να αποδείξει επειδή οι αντιφάσεις ήταν τέτοιας έκτασης και σημασίας που δεν ικανοποιούσε το επίπεδο του ισοζυγίου των πιθανοτήτων. 30

Η έρεση απορρίφθηκε κατά πλειοψηφία με έξοδα. 35

Αναφερόμενες υποθέσεις:

Phasouri Plantations v. Georghiou (1982) 1 C.L.R. 766, 40

Στυλιανίδης v. The British American Insurance Co. Ltd (1990) 1 A.A.D. 517,

Kapsou v. Airliban (1988) 1 C.L.R. 152,

Κυριάκου ν. Ταμείου διά Πλεονάζον Προσωπικό (1993) 1 Α.Α.Δ. 1020,

Ηλία ν. Αλωνεύτη διά της μητρός της Μάρας Αλωνεύτη (1995) 1 Α.Α.Δ. 938,

5

Πίτσιλλος ν. Ευγενίου (1989) 1(Ε) Α.Α.Δ. 691,

Sevegep Ltd v. United Sea Transport Ltd and Another (1989) 1 C.L.R. 729,

10

Χριστοδούλου ν. Χριστοδούλου (1996) 1 Α.Α.Δ. 260,

H. and Another (Minors) v. J. & C.M. Smith (Whiteinch) Ltd. The Times Law Reports, June 22, 1990.

15 Έφεση.

20 Έφεση από τον εναγόμενο κατά της απόφασης του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λεμεσού (Μ. Νικολάτος, Ε.Δ.) που δόθηκε στις 27 Νοεμβρίου 1991, (Αρ. Αγωγής 4804/88) με την οποία αποφασίσθηκε ότι ο εφεσίβλητος δικαιούτο μισθούς για την περίοδο 1/9/87 μέχρι 8/10/88 προς £150 μηνιαίως αφού οι υπηρεσίες του προς τον εφεσίοντα ουδέποτε τερματίσθηκαν.

Αμ. Θεοδούλου, για τον Εφεσίοντα.

25

Χρ. Πουργουρίδης και Ε. Πουργουρίδης, για τον Εφεσίβλητο.

Cur. adv. vult.

30

ΝΙΚΗΤΑΣ, Δ.: Την απόφαση της πλειοψηφίας που απαρτίζεται από το δικαστή Αρτέμη και το δικαστή Κωνσταντινίδη θα δώσει ο δικαστής Κωνσταντινίδης.

35

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, Δ.: Ο εφεσίβλητος ήταν υπάλληλος του Αρδευτικού Τμήματος Τραχανίου, Ασωμάτου, Τσερκές Τσιφλικ και Ζακαίου από το 1975, με μηνιαίο μισθό £150. Με αγωγή του κατά του ταμία των εργοδοτών του, ως αντιπροσώπου τους, αξίωσε δεδουλευμένους μισθούς για την περίοδο μεταξύ της 1ης Σεπτεμβρίου 1987 και 8ης Οκτωβρίου 1988.

40

Ο εφεσίων ισχυρίστηκε πως είχε τερματισθεί η εργοδότησή του από την 1η Οκτωβρίου 1987 και ότι του είχαν καταβληθεί όλοι οι μισθοί του. Δεν πρόσφερε έκτοτε οποιοσδήποτε υπηρεσίες και δεν του οφειλόταν οποιοδήποτε ποσό.

Δεν είχε εγερθεί ζήτημα αλλά το πρωτόδικο Δικαστήριο εξέτασε, με δική του πρωτοβουλία, μήπως η διαφορά ενέπιπτε στην αποκλειστική δικαιοδοσία του Δικαστηρίου Εργατικών Διαφορών. Κατέληξε σε αρνητική απόφαση. Με αναφορά στις ερμηνευτικές διατάξεις του Άρθρου 2 και στις δικαιοδοτικές του Άρθρου 30 του 5
περί Τεματισμού Απασχόλησης Νόμου του 1967 (Ν. 24/67) όπως τροποποιήθηκε ειδικά από το Ν. 6/73, έκρινε πως η επίδικη διαφορά δεν σχετιζόταν με απασχόληση ή μη απασχόληση ή με τις συνθήκες ή τους όρους απασχόλησης εργοδοτούμενου και, συνεπώς, δεν ήταν εργατική διαφορά, δηλαδή "διαφορά που αναφέρεται στη διεκ- 10
δίκηση δικαιωμάτων που παρέχει ο Νόμος 24/67". Ο εφεσείων αμφισβητεί τώρα την ορθότητα και αυτής της πτυχής της απόφασης.

Ενώπιον του πρωτόδικου Δικαστηρίου κατέθεσε μόνο ο εφεσίβλητος. Ο εφεσείων, ενώ ζήτησε και εξασφάλισε αναβολή για να 15
προσάξει μαρτυρία, επέλεξε στο τέλος να περιοριστεί στην εισήγηση πως η αγωγή θα έπρεπε να απορριφθεί γιατί η μαρτυρία του εφεσίβλητου ήταν εντελώς αναξιόπιστη. Το πρωτόδικο Δικαστήριο διαφώνησε. Αποδέκτηκε τη μαρτυρία του εφεσίβλητου ως αληθή και αξιόπιστη και πάνω στη βάση της εξέδωσε απόφαση υπέρ του για το 20
ποσό των £1,990 που θεώρησε ότι αντιπροσώπευε τους μισθούς για τη περίοδο που καλυπτόταν από την αξίωσή του. Η δέσμη των λόγων έφεσης που προβλήθηκαν διαζευκτικά προς την ένσταση ως προς τη δικαιοδοσία του πρωτόδικου Δικαστηρίου, αφορούν στη δυνατότητα που παρεχόταν για αποδοχή της μαρτυρίας του εφεσι- 25
βλήτου.

Προέχει η εξέταση του πρώτου θέματος. Κατά την αντίληψη του εφεσείοντα θα ήταν δυνατή η ανάληψη δικαιοδοσίας από το Επαρχιακό Δικαστήριο μόνο σε δυο περιπτώσεις. Ενόψει του Άρθρου 3 30
του Νόμου, όπως τροποποιήθηκε από το Ν. 92/79, εφόσον ο εφεσίβλητος απασχολείτο ως εργοδοτούμενος για χρονικό διάστημα μικρότερο των 26 εβδομάδων ή, ενόψει του Άρθρου 30(2) του Νόμου, εφόσον διεκδικούσε αποζημίωση μεγαλύτερη των μισθών του για δυο χρόνια, που συνιστά το μέγιστο της αποζημίωσης την οποία 35
μπορεί να επιδικάσει το Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών. Η εργοδότηση του εφεσίβλητου ήταν πολυετής, το ποσό που διεκδίκησε ως "αποζημίωση" δεν υπερέβαινε τους μισθούς του για δυο χρόνια και, συνεπώς, ο εφεσίβλητος όφειλε να είχε προσφύγει στο Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών, αφού η αξίωσή του συνιστούσε εργα- 40
τική διαφορά με την έννοια του Άρθρου 30(1) του Νόμου.

Η εισήγηση παραγνωρίζει πως δεν διεκδίκησε ο εφεσίβλητος αποζημιώσεις για τεματισμό της απασχόλησής του, που αποτελεί

προϋπόθεση για την ενεργοποίηση των διατάξεων τις οποίες επικα-
 λέστηκε. Τα Άρθρα 3 και 30(2) του Νόμου είναι άσχετα προς την
 υπόθεση και δεν είναι σ'αυτά που στηρίχτηκε η πρωτόδικη απόφα-
 ση και, ενώπιόν μας, η επιχειρηματολογία του εφεσίβλητου. Εν πά-
 5 ση περιπτώσει, αφού χρειάστηκε να αναφερθούμε στο θέμα, ίσως εί-
 ναι ενδεδειγμένο να σημειώσουμε τα εξής: Ενώ πράγματι εμπίπτει
 στη δικαιοδοσία του Επαρχιακού Δικαστηρίου η εκδίκαση αξιώσε-
 ων για αποζημιώσεις λόγω τερματισμού απασχόλησης όταν αυτές
 10 υπερβαίνουν το ύψος της αποζημίωσης που είναι δυνατό να επιδι-
 καστούν δυνάμει του Νόμου (βλ. *Phassouri Plantations v. Georghiou* (1982) 1 C.L.R. 766, *Στέλιος Στυλιανίδης v. The British American Insurance Co. Ltd* (1990) 1 Α.Α.Δ. 517, δεν υποστηρίζε-
 ται από τη νομολογία η πρόταση αναφορικά με τη δικαιοδοσία στις
 περιπτώσεις τερματισμού απασχόλησης που διάρκεσε λιγότερο από
 15 26 βδομάδες. (Βλ. *Kapsou v. Airliban* (1988) 1 C.L.R. 152).

Το πραγματικό ερώτημα, όπως ορθά έκρινε το πρωτόδικο Δικασ-
 τήριο, συνίσταται στο κατά πόσο η αντιγνώμια σε σχέση με την
 αξίωση του εφεσίβλητου είναι εργατική διαφορά (με την έννοια των
 20 ερμηνευτικών διατάξεων του Άρθρου 2 του Νόμου), που αναφύεται
 όπως ορίζει το Άρθρο 30(1) "συνεπεία της εφαρμογής του παρόντος
 νόμου η οιοδήποτε κανονισμών εκδοθέντων δυνάμει αυτού ή αμ-
 φωτέρων" ή έστω παρεμπίπτον ή συμπληρωματικό θέμα τέτοιας δια-
 φοράς".

Η αξίωση του εφεσίβλητου δεν αφορά σε θέμα που ρυθμίζεται
 από το Νόμο. Ο Νόμος καθορίζει τα περί την αποζημίωση για πα-
 ράνομο τερματισμό της απασχόλησης, την πληρωμή αντί προειδο-
 30 ποίησης για τερματισμό της απασχόλησης και την πληρωμή λόγω
 πλεονασμού. Οι δεδουλευμένοι μισθοί δεν οφείλονται κατ'εφαρμο-
 γή οποιασδήποτε από τις διατάξεις του Νόμου. Όπως έχει αποφα-
 σιστεί στην υπόθεση *Χριστόδουλος Κυριάκου ν. Ταμείου δια Πλεο-
 νάζον Προσωπικό* (1993) 1 Α.Α.Δ. 1020, είναι ποσά πληρωτέα ως εκ
 της εργοδότησης και όχι ως εκ του τερματισμού της. Η αξίωση του
 35 εφεσίβλητου δεν είναι εργατική διαφορά που ανεφύη κατά την
 εφαρμογή του Νόμου. Και αφού συνιστά τη μόνη αξίωση του εφε-
 σίβλητου δεν μπορεί να είναι "θέμα" παρεμπίπτον ή συμπληρωμα-
 τικό τέτοιας διαφοράς. Στην απουσία νόμου που να παρέχει τη δι-
 40 καιοδοσία γι'αυτή σε άλλο δικαστήριο, αυτή ανήκει στο Επαρχιακό
 Δικαστήριο δυνάμει των γενικών διατάξεων του περί Δικαστηρίων
 Νόμου του 1960 (Ν. 14/60). (Βλ. μεταξύ άλλων την υπόθεση *Ηλίας
 Ηλία ν. Μαρίνας Αλωνεύτη δια της μητρός της Μάρως Αλωνεύτη*
 (1995) 1 C.L.R. 938.

Ήταν η εισήγηση του εφεσείοντα πως η μαρτυρία του εφεσίβλητου θα έπρεπε να είχε απορριφθεί ως εντελώς αναξιόπιστη αφού περιλάμβανε ισχυρισμούς αντιπατικών και μάλιστα ασυμβίβαστους προς το περιεχόμενο της οπισθογράφησης του κλητηρίου εντάλματος. Στην πραγματικότητα, όπως αναφέρεται στους λόγους έφεσης, “δεν είπε τίποτε ο Ενάγοντας που να συνάδει με την Έκθεση Απαίτησης του”. Ενώ με την οπισθογράφηση διεκδίκησε μισθούς από την 1η Σεπτεμβρίου 1987 μέχρι την 8η Οκτωβρίου 1988, κατέθεσε, όπως επεσήμανε και το ίδιο το πρωτόδικο Δικαστήριο, πως συνέχισε να υπηρετεί ως εργοδοτούμενος του εφεσείοντα και να παραμένει απλήρωτος για περίοδο πέραν της πιο πάνω. Και ακόμα, πρόβαλε σειρά αντιπατικών εκδοχών ως προς το πότε στην πραγματικότητα τερματίστηκε η εργοδότησή του. Πρότεινε πως εσφαλμένα αυτές οι αντιφάσεις κρίθηκαν ως απλές “αδυναμίες” και πως αδικαιολόγητα η μαρτυρία του εφεσίβλητου κρίθηκε “συγχυσμένη” αλλά αληθής και αξιόπιστη. Ήταν καίριας σημασίας οι αντιφάσεις και οι διαπιστώσεις τους δεν άφηναν περιθώριο αποδοχής της μαρτυρίας του εφεσίβλητου.

Δεν διέλαθε της προσοχής του πρωτόδικου Δικαστηρίου οποιοδήποτε από τα δεδομένα. Αντίθετα, θα λέγαμε ότι κατά την περιγραφή των “αδυναμιών” που καθιστούσαν “συγχυσμένη” τη μαρτυρία του εφεσίβλητου ήταν περισσότερο αυστηρό από ότι αντικειμενικά edικαιολογείτο. Πρέπει να δούμε τη μαρτυρία και την οπισθογράφηση του κλητηρίου εντάλματος από πιο κοντά.

Είναι γεγονός πως ενώ ο εφεσίβλητος αξίωσε μισθούς για την περίοδο από 1ης Σεπτεμβρίου 1987, ενώπιον του Δικαστηρίου αναφέρθηκε σε 6 μισθούς απλήρωτους κατά το 1987, αλλά δεν ήταν σε αυτή την ανακρίβεια στον υπολογισμό που έθεσε το βάρος ο εφεσείων. Κατά τον εφεσείοντα το χειρότερο ήταν πως η τελική εκδοχή του εφεσίβλητου ήταν πως συνέχισε να βρίσκεται στην υπηρεσία του εφεσείοντα και να παραμένει απλήρωτος μέχρι τον Μάιο του 1989, κατ’ αντίθεση προς την αξίωσή του για μισθούς μέχρι την 8η Οκτωβρίου 1988.

Δεν εξειδίκευσε αντίφαση τέτοιας μορφής το πρωτόδικο Δικαστήριο, και ορθά. Το κλητήριο ένταλμα είχε καταχωριστεί στις 15 Οκτωβρίου 1988 και δεν ήταν δυνατό να περιέχει ισχυρισμούς για οτιδήποτε το μελλοντικό. Εξ ου και η διεκδίκηση μισθού για μέρος μόνο του Οκτωβρίου του 1988. Δεν ανέφερε ο εφεσίβλητος στην οπισθογράφηση πως είχε μέχρι τότε τερματιστεί η εργοδότησή του. Ισχυρίστηκε πως “από του μηνός Σεπτεμβρίου του έτους 1987 ο ενάγονος καθυστερεί την κανονική καταβολή των μισθών του ενάγο-

ντα ως νεροφύλακος μέχρι σήμερα". Ο εφεσίβλητος κατέθεσε ως μάρτυρας στις 7 Οκτωβρίου 1991. Ο ισχυρισμός του πως συνέχισε να προσφέρει τις υπηρεσίες του χωρίς να πληρώνεται, δεν ήταν ασυμβίβαστος προς την εκδοχή που πρόβαλε στην οπιοθογράφηση.

5 Δεν θα έπρεπε να είχε επεκταθεί σ'αυτά αφού δεν καλύπτονταν από την οπιοθογράφηση. Του υποβλήθηκαν όμως κατ'ευθείαν ερωτήσεις ως προς τη διάρκεια της εργοδότησής του, δεν υπήρξαν ενστάσεις και τις απάντησε. Στο τέλος δε, το πρωτόδικο Δικαστήριο περιορίστηκε σε όσα καλύπτονταν από την οπιοθογράφηση.

10

Για να τελειώσουμε όσα συσχετίστηκαν προς την οπιοθογράφηση, θα αναφερθούμε στο λάθος που εντόπισε το πρωτόδικο Δικαστήριο, που και αυτό κατά τον εφεσείοντα είναι ενδεικτικό της ποιότητας της υπόθεσης του εφεσίβλητου, αναφορικά με το ύψος του αξιωθέντος ποσού. Ο εφεσίβλητος αξίωσε £2.100 για την περίοδο που ήδη αναφέραμε. Κατά το πρωτόδικο Δικαστήριο οι μισθοί αυτής της περιόδου ήταν μόνο £1.990. Ήταν όμως η μαρτυρία του εφεσίβλητου πως edικαιούτο και σε 13ο μισθό και προκύπτει πως αυτό το στοιχείο παραγνωρίστηκε. Δεν υπάρχει αντέφεση και θα αφήσουμε αυτό το θέμα μέχρις εδώ με την παρατήρηση πως η διεκδίκηση του ποσού των £2.100 επιδεχόταν την πιο πάνω εξήγηση.

15

20

25

30

Τα πρακτικά της πρωτόδικης διαδικασίας είναι διαφωτιστικά σε σχέση με τα υπόλοιπα. Κατά την αντεξέτασή του στην πρωτόδικη διαδικασία, ο εφεσίβλητος κλήθηκε να επιλέξει μεταξύ των πολλών διαφορετικών εκδοχών που φερόταν να είχε προβάλει. Κατά την ερώτηση, ισχυρίστηκε πως εργαζόταν ως υπάλληλος του Αρδευτικού "μέχρι τον 9ον του 1987", "μέχρι το Μάιο του 1989" και "μέχρι πριν δυο χρόνια", δηλαδή μέχρι τον Οκτώβριο του 1989 και πως στη συνέχεια αναφέρθηκε σε οφειλόμενους μισθούς "ως τωρά" δηλαδή μέχρι την ημέρα της δίκης. Τα επιχειρήματα του εφεσείοντα ενώπιόν μας κινήθηκαν πάνω στην ίδια γραμμή.

35

40

Μετά τα εισαγωγικά, υπεβλήθη στον εφεσίβλητο η ερώτηση "κύριε Χαλαλάμπους από πότε εργάζεστε;" Απάντησε, "από το 75". Αυτή η απάντηση ήταν σαφώς ορθή. Ήταν παραδεκτό και με την υπεράσπιση πως βρισκόταν στην υπηρεσία των εφεσείοντων από το 1975. Εν τούτοις, του υπεβλήθη δεύτερη ερώτηση που άφηνε να νοηθεί πως παρανόησε την προηγούμενη. Ως εξής: "Όχι από πότε μέχρι πότε εργάζεστε ως υπάλληλος του Αρδευτικού Τμήματος Τραχωνίου Ασώματου Τσερκές Τσιφλίκι" και απάντησε, "ως τον 9ον του 87. Παραπονήθηκα στο κ. Τάκη Ζαφρό." Αυτή η απάντηση θεωρήθηκε ως η πρώτη από τις διαφορετικές εκδοχές του πάνω στο θέμα. Νομίζουμε όμως πως είναι εμφανές ότι, σ'αυτή την περίπτωση, ο εφε-

σίβλητος πράγματι παρανόησε την ερώτηση. Διαφορετικά δεν ειδικαιολογείτο να προσθέσει “παραπονήθηκα στο κ. Τάκη Ζαβρό”. Ο δικηγόρος του εφεσίβλητου αντελήφθη τη σύγχυση και τον ρώτησε, “μέχρι πότε εργαζόσαστε ως υπάλληλος του Τμήματος όχι πότε πληρωθήκατε”. Απάντησε, “εργαζόμουν μέχρι το 89” και στην πορεία θεωρήθηκε, μάλιστα και από το πρωτόδικο Δικαστήριο, πως ήδη είχε προβάλει δεύτερη εκδοχή. Δεν μπορούμε να συμφωνήσουμε με αυτή την απομόνωση των απαντήσεων του μάρτυρα. Ακολούθησαν οι πιο κάτω ερωτήσεις και απαντήσεις:

“Ε. Ποιο μήνα, θυμάστε;

Α. Το 87 αφήσαν μου καθυστερημένους μισθούς.

Ε. Μέχρι ποιο μήνα του 89 εργαζόσαστε;

Α. Μέχρι το Μάη του 89.

Ε. Μέχρι πότε πληρωθήκατε κ. Χαραλάμπους;

Α. Το 87 όταν έμειναν ορισμένοι μισθοί καθυστερημένοι, απλήρωτοι επτά τζιαί είπα του κ. Τάκη του Ζαβρού “τι έγινε με την υπόθεσή μου, γιατί με καθυστερείτε και δεν με πληρώνετε”. “Ε λέει μου εννά αρχίσει το φράγμα του Κούρρη τζιαί ενά δούμε το θέμα σου”.

Και οποτεδήποτε στη συνέχεια ζητήθηκε από τον εφεσίβλητο να αναφερθεί στο μήνα της διακοπής της εργοδότησής του, αναφερόταν στο Μάιο 1989. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, προκύπτει πραγματικό ερώτημα αν θα ήταν ορθό να χαρακτηριστεί ως αντίφαση η παράλληλη δήλωση του εφεσίβλητου ότι “έχει δυο χρόνια που δεν εκτελώ καθήκοντα” επειδή αυτή η αναφορά, εφόσον εκλαμβάνονταν ως διεκδικούσα ακρίβεια, οδηγούσε στον Οκτώβριο του 1989 και επίσης ότι συνιστά πράγματι τον ακραίο αντιφατικό ισχυρισμό ότι συνέχισε να βρίσκεται στην υπηρεσία του Τμήματος μέχρι την ίδια την ημέρα της δίκης επειδή στην ερώτηση “πόσα λεφτά σου χρωστεί ο εναγόμενος κύριε Χαραλάμπους, πόσους μισθούς σου χρωστά ο Εναγόμενος;” άρχισε να απαντά “Ε μα να θέλουμε έξι μισθούς το 87 ως τώρα ετζιαί...”

Ήταν αναντίλεκτο πως οι εφεσεϊόντες σταμάτησαν να πληρώνουν τον εφεσίβλητο είτε από τις 31 Αυγούστου 1987 όπως ισχυρίστηκε ο εφεσίβλητος, είτε από τις 30 Σεπτεμβρίου 1987 όπως ισχυρίστηκαν εκείνοι, ανάλογα με το αν εθεωρείτο ότι το ποσό των £150 που του καταβλήθηκε αργότερα, ήταν μισθός για το Σεπτέμβρη ή 13ος μισθός για το 1987. Παρέμεινε ως η μόνη μαρτυρία πάνω στο θέμα, εκείνη του εφεσίβλητου και όχι μόνο ως προς αυτό. Είχε εκδηλωθεί ως κρίσιμο σημείο στην αντιδικία το κατά πόσο ο εφεσεϊών ειδοποίησε τον εφεσίβλητο ότι τερματιζόταν η εργοδότησή του από

τον Οκτώβρη 1987. Και υποβλήθηκε στον εφεσίβλητο πως το νερό του ποταμού Κούρρη “έκλεισε” στις 2.11.87 και, επομένως, δεν μπορούσε να τίθεται πλέον ζήτημα εργοδότησής του ως νεροφύλακα. Και πως άλλων τεσσάρων συναδέλφων του τερματίστηκε από τότε η υπηρεσία τους, για τον ίδιο λόγο. Ο εφεσίβλητος τα αρνήθηκε όλα με έμφαση. Ισχυρίστηκε πως επανειλημμένα αξίωσε τα ποσά που του οφείλονταν και πως σε κάθε περίπτωση του δίνονταν υποσχέσεις. Στο τέλος, όσα υποβλήθηκαν στον εφεσίβλητο παρέμειναν εισηγήσεις ακάλυπτες από οποιαδήποτε μαρτυρία, την προσαγωγή της οποίας δεν παρέλειπε ο εφεσίβλητος να προκαλεί.

Το Ανώτατο Δικαστήριο επεμβαίνει προς ανατροπή της κρίσης του πρωτόδικου Δικαστηρίου ως προς την αξιοπιστία των μαρτύρων και τις διαπιστώσεις του ως προς τα γεγονότα, μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Το απόσπασμα που ακολουθεί από την υπόθεση *Μόδεστος Πίταιλλος ν. Δημητράκη Ευγενίου* (1989) 1 (Ε) 691, αναφέρεται στο θέμα:

“Στο δικό μας σύστημα η ευθύνη για τη διαπίστωση των γεγονότων ανήκει κατ’έξοχή στο πρωτόδικο Δικαστήριο το οποίο έχει την ευκαιρία να ακούσει τους μάρτυρες και να εκτιμήσει την αξιοπιστία τους στα πλαίσια της ζωντανής ατμόσφαιρας της δίκης (*Papadopoulos v. Stavrou* (1982) 1 C.L.R. 321). Μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις δικαιολογείται η επέμβαση του Εφετείου στα ευρήματα του πρωτόδικου Δικαστηρίου. Η ευθύνη για τον προσδιορισμό των γεγονότων ενόψει συγκρουόμενων εκδοχών βαρύνει το πρωτόδικο Δικαστήριο. Η επέμβαση του Εφετείου στα ευρήματα του πρωτόδικου Δικαστηρίου δικαιολογείται μόνο όταν αυτά αντιστρατεύονται την κοινή λογική ή έρχονται σε αντίθεση με αδιαμφισβήτητα μέρη της μαρτυρίας (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Fournides v. The Republic* (1986) 2 C.L.R. 73, *Psaras and Another v. The Republic* (1987) 2 C.L.R. 132)”.

Το πρωτόδικο Δικαστήριο, που είχε την ευκαιρία να δει τον εφεσίβλητο στο εδώλιο, δεν θεώρησε πως οι “αδυναμίες” στη μαρτυρία του ή το γεγονός ότι αυτή ήταν “συγχυσμένη” ήταν λόγοι που έδειχναν ότι ο εφεσίβλητος είπε ψέματα ή που καθιστούσαν τη μαρτυρία του αναξιόπιστη. Συνοπτολόγησε πως σε σχέση με το κρίσιμο σημείο αν πράγματι ο εφεσείων, αφού τον προειδοποίησε, τερμάτισε την εργοδότησή του από την ημερομηνία που αναφέρθηκε και ακόμα αναφορικά με το αν συνέχισε ο εφεσίβλητος να προσφέρει τις υπηρεσίες του μετά την ημερομηνία εκείνη, βρισκόταν ενώπιόν του μόνο η μαρτυρία του εφεσίβλητου. Δεν αισθανόμαστε ότι κάτω από αυτές τις συνθήκες ήταν εξ αντικειμένου ανεπίτρεπτο για το πρω-

τόδικο Δικαστήριο να αποδεχθεί τη μαρτυρία του εφεσίβλητου ή ότι δεν ήταν ανοικτό γι' αυτό να καταλήξει στις διαπιστώσεις που αποτέλεσαν τη βάση της απόφασής του. Γι' αυτό, ενόψει των αρχών που διέπουν το θέμα, δεν θεωρούμε ότι δικαιολογείται να παρέμβουμε.

5

Η έφεση απορρίπτεται με έξοδα. Τα έξοδα να υπολογιστούν από τον Πρωτοκολλητή για να εγκριθούν από το Δικαστήριο.

ΝΙΚΗΤΑΣ, Δ.: Ανάγνωσε την ακόλουθη απόφαση. Ο εφεσίων είχε εναχθεί υπό αντιπροσωπευτική ιδιότητα. Ως ταμίας του ενιαίου Αρδευτικού Τμήματος Τραγωνίου και τριών άλλων γειτονικών περιοχών. Αναντίρρητα - συνάγεται από τα δικογραφήματα - ο εφεσίβλητος διέτελεσε υπάλληλος του Τμήματος από το 1975. Εκτελούσε χρέη φύλακα. Ο μισθός του, κατά το χρόνο που ενδιαφέρει, ήταν £150 το μήνα. Με την αγωγή του ο εφεσίβλητος αξίωσε ποσό £2.100 δεδουλευμένους μισθούς του από 1/9/87 μέχρι 8/10/88.

10

15

Ο εφεσίων ισχυρίστηκε στη γραπτή υπεράσπιση που κατέθεσε πως τερματίστηκαν οι υπηρεσίες του ενάγοντα από 1/10/87. Προειδοποιήθηκε μάλιστα για την επικείμενη απόλυσή του από το Μάϊο-Ιούνιο του ίδιου χρόνου. Όπως υπέδειξε ο πρωτόδικος δικαστής ο αριθμητικός υπολογισμός των μισθών για την παραπάνω περίοδο είναι λανθασμένος. Δεν είναι £2.100 αλλά £1.990, ποσό για το οποίο είχε τελικά εκδώσει απόφαση υπέρ του ενάγοντα και εναντίον του Αρδευτικού Τμήματος.

20

25

Ο πρώτος λόγος έφεσης είναι πως το Επαρχιακό Δικαστήριο Λεμεσού, ενόψει των προνοιών του Άρθρου 30 του περί Τερματισμού Απασχολήσεως Νόμου του 1967 αρ. 24/67, όπως τροποποιήθηκε από το Άρθρο 3 του Ν. 6/73, δεν είχε δικαιοδοσία να εκδικάσει την υπόθεση. Ο εφεσίων δεν έθεσε τέτοιο θέμα, αλλά ο πρωτόδικος δικαστής το εξέτασε αυτεπάγγελτα, όπως άλλωστε είχε δικαίωμα (βλέπε *SEVEGEP Ltd. v. United Sea Transport Ltd. and Another* (1989) 1 C.L.R. 729, 732 και Έφεση αρ. 60 του Δευτεροβάθμιου Οικογενειακού Δικαστηρίου *Μάρω Χριστοδούλου ν. Κώστα Χριστοδούλου* ημερ. 19/3/96).

30

35

Το κύριο επιχείρημα του δικηγόρου του εφεσίωντα είναι ότι η απαίτηση αποζημίωσης για τερματισμό της απασχόλησης, με βάση τα δεδομένα αυτής της υπόθεσης, δε ξεπερνούσε το άθροισμα των ημερομισθίων του ενάγοντα για περίοδο 2 ετών. Το ποσό αυτό είναι η οροφή για την άσκηση αποκλειστικής δικαιοδοσίας από το Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών (βλέπε Άρθρο 3 του νόμου, όπως τροποποιήθηκε από τα Άρθρα 3 και 9 του Ν. 92/79). Συνεπώς η

40

5 απαιτηση του ενάγοντα αιχμαλωτίζεται στο δικαιοδοτικό πλαίσιο του Άρθρου 30(1) του Ν. 24/67, όπως τροποποιήθηκε, που παρέχει στο πιο πάνω δικαστήριο την αποκλειστική δικαιοδοσία εκδίκασης των εργατικών διαφορών “των αναφευομένων συνεπεία της εφαρμογής του παρόντος νόμου ή οιωνδήποτε κανονισμών εκδοθέντων 10 δυνάμει αυτού ή αμφοτέρων, περιλαμβανομένου και παντός παρεμπίπτοντος ή συμπληρωματικού προς τοιαύτας διαφοράς θέματος”. Συνεπώς, κατά τον κ. Θεοδούλου, οι διεκδικήσεις του ενάγοντα εμπίπτουν στην παραπάνω διάταξη του Άρθρου 30 και το 10 Επαρχιακό Δικαστήριο λανθασμένα και παράνομα άσκησε δικαιοδοσία που απονεμήθηκε σε άλλο δικαστήριο.

15 Με τις διατάξεις του άρθρ. 30 έχει δημιουργηθεί μία ανελαστική δικαιοδοτική βάση για τις περιπτώσεις που αυτό καλύπτει. Στην απόφαση *Στυλιανίδης Στέλιος ν. British American Insurance Co. Ltd.* (1990) 1 Α.Α.Δ. 517, έχει υπογραμμιστεί ότι η αποκλειστικότητα της δικαιοδοσίας του δικαστηρίου που συστάθηκε με το ν. 24/67 20 περιορίζεται στις εργατικές διαφορές που συνεπάγονται προσβολή των δικαιωμάτων που ρητά παρέχει ο Ν. 24/67. Όπως χαρακτηρίστικά αναφέρθηκε στη *Στυλιανίδης*, ανωτέρω:

25 “Κανένα άλλο δικαστήριο, συμπεριλαμβανομένου και του Επαρχιακού Δικαστηρίου, δεν έχει αρμοδιότητα να επιλύσει διαφορές που αναφέρονται στην εφαρμογή του νόμου αυτού.”

30 Η ίδια απόφαση αποσαφηνίζει ότι το δικαίωμα εργοδοτούμενου να προσφύγει στο Επαρχιακό Δικαστήριο, που ρητά διασφαλίζεται από το εδ. 2 του Άρθρου 30, εξυπακούει ευχέρεια διεκδίκησης αποζημιώσεων βάσει άλλων νόμων ή αρχών δικαίου.

35 Η έκθεση αιτήρησης είναι ο καθρέπτης της αιτίας αγωγής. Από τη δικογραφία είναι ολοκάθαρο ότι ο εφεσίβλητος δεν επικαλέστηκε, για να εδραιώσει τις διεκδικήσεις του, το στοιχείο του τεματισμού της απασχόλησής του. Ισχυρίστηκε από την αρχή, απερίφραστα, πως του οφείλονται δεδουλευμένοι μισθοί, απαίτηση που βρίσκεται έξω από την εμβέλεια του Άρθρου 30. Επομένως δεν ήταν δυνατό για το δικαστήριο να αποποιηθεί τη δικαιοδοσία που είχε στην υπόθεση με βάση τις διατάξεις του Άρθρου 30(2).

40 Η ουσία της υπόθεσης συνάπτεται με τους λόγους 2, 3 και 4 της έφεσης. Έχουν συνισταμένη την ποιότητα και επάρκεια της μαρτυρίας αφενός και τη διάστασή της με τα στοιχεία που περιέχει η έκθεση αιτήρησης αφετέρου. Ας σημειωθεί πως η μόνη έκδοχη που παρουσιάστηκε στο δικαστήριο ήταν του ενάγοντα. Ο εναγόμενος

δεν κατέθεσε ούτε κάλεσε άλλη μαρτυρία. Ο πρωτόδικος δικαστής δέχθηκε ότι ο ενάγων, όπως εισηγήθηκε ο δικηγόρος του εφεσείοντα, και σε αντιφάσεις υπέπεσε και οι ισχυρισμοί του στη διάρκεια της μαρτυρίας του είχαν απομακρυνθεί από τα δεδομένα, όπως τροχοδρομήθηκαν από την έκθεση απαίτησης. Να πως ακριβώς σχολίασε τη μαρτυρία: 5

“Είναι αλήθεια ότι η μαρτυρία του ενάγοντα παρουσιάζει και αντιφάσεις και διαφορές με το περιεχόμενο της έκθεσης απαίτησης. 10

Σημειώνω στη συνέχεια μερικές τέτοιες αντιφάσεις και διαφορές:

(α) Ο ενάγοντας είπε στη μαρτυρία του ότι εργάστηκε στο προαναφερόμενο Αρδευτικό Τμήμα μέχρι τον 9/87, μέχρι το 89, μέχρι τον 5/89 και μέχρι τον 10/89 (δύο χρόνια δηλαδή πριν την ημερομηνία που έδωσε μαρτυρία στο Δικαστήριο). 15

(β) Παρ’ όλο που στην Έκθεση Απαίτησης ζητούνται δεδουλευμένοι μισθοί ανερχόμενοι σε £2.100 που καλύπτουν την περίοδο 1/9/87-8/10/88, ο ενάγοντας είπε ότι ο εναγόμενος του οφείλει 6 μισθούς για το 1987, και όλους τους υπόλοιπους μέχρι τη μέρα που έδωσε μαρτυρία (7/10/91). 20

Κατά την αντεξέταση όμως είπε ότι η απαίτηση του είναι για 6 μισθούς το 87, 12 μισθούς το 88 και 5 το 89.” 25

Η έλλειψη μαρτυρίας από την πλευρά του εναγομένου φαίνεται να εντυπωσίασε τον πρωτόδικο δικαστή. Αισθάνθηκε ότι παρά “τις αδυναμίες” της μαρτυρίας του ενάγοντα δεν μπορούσε να την απορρίψει γιατί δεν αντικρούστηκε από τον εναγόμενο. Την κρίση του αυτή επαναλαμβάνει σε άλλο σημείο της απόφασης, που καταγράφει τα ευρήματα, που τον ώθησαν στην απόφασή του. 30

“Όμως, εν όψει της μη αντίκρουσης της μαρτυρίας του ενάγοντα από οποιαδήποτε άλλη μαρτυρία, θεωρώ ότι η μαρτυρία του ενάγοντα ήταν μεν συγχισμένη, όμως δεν μπορώ να την απορρίψω ούτε ως αναληθή ούτε ως αναξιόπιστη και την δέχομαι. 35

Εν όψει.....της αναντίλεκτης μαρτυρίας του ενάγοντα, ότι οι υπηρεσίες του προς το προαναφερόμενο Αρδευτικό Τμήμα ουδέποτε τερματίστηκαν, καθώς και ότι αυτός πρόσφερε τέτοιες υπηρεσίες μέχρι τον 5/89, θεωρώ πως ο ενάγοντας απέδειξε την αξίωση του ότι δικαιούται σε μισθούς για την περίοδο 1/9/87 μέ- 40

χρη 8/10/88 προς £150 μηνιαίως, δηλαδή £1.990.”

5 Το ερώτημα είναι ποία μαρτυρία ακριβώς δέχθηκε το πρωτοβάθ-
μο δικαστήριο. Ποία εκδοχή; Διότι η καθεμιά ξεχωριστά θα έδινε
διαφορετικό αριθμητικό αποτέλεσμα. Εν πάση περιπτώσει δε θα δι-
καιολογούσε το ποσό της απόφασης. Μπορεί κανείς να πει πως δεν
10 βοηθούσε τον εφεσίβλητο η μνήμη του. Όμως η μνήμη είναι απα-
ραίτητο συστατικό της αξιοπιστίας. Την άποψη αυτή υποστηρίζει
σε μεγάλο βαθμό μία σχετικά πρόσφατη απόφαση της *Βουλής των*
Λόρδων H and Another (Minors) v. J. & C. M. Smith (Whiteinch)
Ltd. The Times Law Reports, June 22, 1990.

15 Η υπόθεση ασχολήθηκε βασικά με τους κανόνες που διέπουν την
αναθεώρηση των ευρημάτων κατώτερου δικαστηρίου. Το απόσπα-
σμα που ακολουθεί αναφέρεται και στις γενικές αρχές. Η υπογράμ-
μιση είναι δική μου και εντοπίζει το ενισχυτικό στοιχείο στο οποίο
αναφέρθηκα:

20 “His Lordship said that in relation to findings of fact made by a
judge of first instance, a lower appellate court would examine the
transcript of evidence and reach its own conclusions as to the facts
that had been established and the inferences that should properly be
drawn from them.

25 That review of the evidence was, however, subject to the important
qualification that the appellate court would be slow to interfere with
findings of primary fact based on an assessment of credibility or
reliability of witnesses.

30 In that connection his Lordship drew no distinction between
credibility in the narrow sense involving truth and untruth and
reliability embracing quality of recollection and accuracy of
description.”

35 Είναι ορθό ότι ο εναγόμενος δεν έδωσε ούτε προσκόμισε οποια-
δήποτε μαρτυρία για να ανασκευάσει την υπόθεση του εφεσίβλητου,
ιδιαίτερα ότι τον απέλυσαν από την ημερομηνία που αναγράφει η
υπεράσπιση. Αυτό όμως δε σημαίνει πως η υπόθεση του ενάγοντα
καθίσταται αυταπόδεικτη. Εξαιρουμένη να έχει ο ίδιος την υποχρέ-
40 ωση να την αποδείξει. Το επίπεδο απόδειξης είναι εκείνο του ισο-
ζυγίου των πιθανοτήτων. Η μαρτυρία του δεν ικανοποίησε αυτό το
επίπεδο. Η έντονη αντιφατικότητα και η διαφοροποίηση από την
έκθεση απαίτησης ήταν στοιχεία καταλυτικά για την αποδεικτική
της αξία.

Η έφεση επιτρέπεται. Η επίδικη απόφαση υπέρ του εφεσίβλητου, περιλαμβανομένης της απόφασης για τα έξοδα, ακυρώνεται. Δεν εκδίδεται διαταγή για τα έξοδα της έφεσης. Λήφθηκε υπόψη το αποτέλεσμα αναφορικά με την ύπαρξη δικαιοδοσίας.

5

Η έφεση απορρίπτεται κατά πλειοψηφία, με έξοδα.